

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1896, kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning af väckta motioner rörande folkskolelärares
aflöning.*

1:o.

I en inom Andra kammaren väckt motion (N:o 31) hafva herrar C. *Ang. utby-*
tande af
folkskole-
lärares rätt
till kofoder
mot kontant
ersättning
m. m.
Persson i Stallerhult och L. J. Jansson i Djursåtra föreslagit:

1:o) att Riksdagen måtte besluta, att bestämmelsen derom, att åt ordinarie lärare och lärarinna borde anskaffas sommarbete och vinterföda för en ko, eller ock, der hinder eller svårighet af lokala eller andra förhållanden därför skulle möta, minst värdet af 8 hektoliter 25 liter spannmål af visst slag i ersättning lemnas, måtte upphöra att gälla, samt att i stället godtgörelse för ifrågavarande naturaprestation skulle under benämning »ersättning för kofoder» utgå med 100 kronor för år, med rätt för skoldistriktet att af statsmedel såsom bidrag härtill erhålla två tredjedelar af beloppet eller 66 kronor 67 öre; dock att sådan lärare eller lärarinna, hvilken vid den tidpunkt, då stadgandet härom trädde i kraft, erhöle kofoder in natura eller ersättning därför till högre belopp än 100 kronor för år, måtte vara berättigad att vid sådan förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkomme dock ej längre än hvartill beslutet föranledde, men att skoldistriktet afven i dessa fall skulle ega rättighet att åtnjuta nyssnämnda statsbidrag 66 kronor 67 öre för år; samt

2:o) att för bestridande af statens andel i ofvannämnda ersättning Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 350,000 kronor.

Till stöd för detta sitt förslag hafva motionärerna åberopat de skäl, som framhållits uti motionen n:o 141 i Andra Kammaren vid 1892 års

riksdag samt statsutskottets tillstyrkande utlåtande i anledning af den vid samma riksdag väckta frågan.

Förslaget att utbyta den i folkskolelärarnes aflöning ingående förmånen af kofoder eller ersättning därför mot ett visst, för alla lärare lika penningbelopp har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. Dervid har man visserligen å ena sidan i anledning af de olägenheter, som med det nuvarande aflönings sättet äro förenade, erkänt önskvärdheten af en lönereglering i det angifna syftet, men å andra sidan, då en sådan reglering icke ansetts kunna genomföras, med mindre staten trädde emellan, funnit den uppoffring, som härför skulle krävas från statsverkets sida, vara större än som motsvarade det intresse, staten kunde hafva i förändringens genomförande.

Utskottet, som delar denna uppfattning, anser sig på grund häraf icke böra biträda nu föreliggande förslag, helst till stöd därför ej anförts någon omständighet, i anledning hvaraf frågan kunde anses hafva kommit i annat läge än vid de föregående tillfällen, då framställningar i samma syfte af Riksdagen afslagits.

Utskottet hemställer fördenskull,

att herrar C. Perssons och L. J. Janssons förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

2:o.

Ang. beviljande af ett andra ålders-tillägg åt folkskolelärare m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 98) har herr E. Hammarlund föreslagit:

1:o) att Riksdagen — på det att ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under tio år, måtte utöfver hittills fastställda löneförmåner erhålla ett andra ålderstillägg å 100 kronor, så att lönen för åtta månaders undervisning skulle utgöra minst 800 kronor jemte stadgade naturaförmåner eller ersättning därför, och på det att ifrågavarande andra ålderstillägg måtte utgå helt och hållet af statsmedel — måtte bevilja en höjning af förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 355,000 kronor; samt

2:o) att Riksdagen — på det att afven det genom kongl. kungörelsen den 5 oktober 1891 fastställda ålderstillägget å 100 kronor för sådan ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som oförvitligt tjenstgjort

fem år, måtte kunna utgå helt och hållet af statsmedel och skoldistriktens sålunda befrias från den dem för närvarande åliggande skyldigheten att härtill bidraga med en tredjedel — måtte besluta en ytterligare höjning af förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 155,000 kronor.

Beträffande förslaget om beviljande af ett andra ålderstillägg till folkskolelärarne har motionären bland annat erinrat, hurusom den svenska folkskolelärarekårens löneförhållanden under senaste årtiondet varit i det närmaste oförändrade. Sedan vid 1885 års riksdag minimilönen faststälts till sitt nuvarande belopp, 600 kronor, hade i folkskolelärarepersonalens lönevilkor ingen annan förbättring skett, än att det ålderstillägg å 100 kronor, för hvilket statsbidrag med två tredjedelar från och med år 1886 kunde erhållas och af hvilket ålderstillägg flertalet lärare på grund af församlingarnas frivilliga beslut redan varit delaktiga, enligt beslut af 1891 års Riksdag blifvit obligatoriskt för ordinarie lärare och lärarinna med fem års oförvitlig tjänstgöring.

Under tiden hade deremot existensvilkoren för åtskilliga andra statens löntagare förbättrats, och flertalet lägre tjänstemän och betjente på andra områden hade en aflöning, som ej obetydligt öfverstege folkskolelärarnes löneförmåner. Och dock måste erkännas, att folkskolelärarnes arbete i de flesta fall vore lika, om icke mera betydelsefullt för fosterlandet.

Under dessa förhållanden och med hänsyn särskildt till de stigande lefnadskostnaderna och de ökade anspråk man i våra dagar stälde på folkskolans lärarepersonal, ansåge motionären det icke af någon kunna jäfvas, att ett andra ålderstillägg efter tio års väl vitsordad tjänstgöring skulle vara väl på sin plats för vårt lands folkskolelärarekår.

Kostnaden för detta andra ålderstillägg anser motionären böra bestridas helt och hållet af staten; och anföres till stöd härför: att skolutgifterna härigenom skulle i någon mån jemnare fördelas, enär skoldistriktet endast hade att bidraga till den för alla lika begynnelselönen; att kommunerna skulle vinna lättnad i sina utgifter, enär de sluppe att utgöra någon del af ålderstilläggen; att, om skoldistriktet skulle bidraga till ålderstilläggen det skulle kunna hända, att lärare med 5 å 10 tjänsteår blefve, äfven om han vore bättre meriterad än en yngre lärare, vid tillsättandet af en plats förbigången af en nyss från seminarium utgången opröfvad lärare, på den grund att den förres aflöning genom skoldistriktets bidrag till ett eller två ålderstillägg kräfde större utgifter från församlingens sida; samt att det syntes obilligt, att ett skoldistrikt, som antog lärare med 5 å 10 tjänsteår, skulle belöna en tjänstgöring, som verkstälts å annan ort.

Samma skäl talade enligt motionärens uppfattning för hans i andra punkten af ofvanberörda förslag framställda yrkande, att äfven det nu utgående ålderstillägget till folkskolelärarne skulle bekostas af staten utan bidrag af kommunen. Tidpunkten för en dylik öfverflyttning af en del af kommunens utgifter på staten syntes vara särdeles lämplig just nu, då ett öfverskott funnes i statskassan.

Skilnaden mellan nuvarande bestämmelser i fråga om lön och statsbidrag samt motionärens förslag framginge af följande sammanställning:

	Enligt nu gällande bestämmelser:		Enligt motionärens förslag:	
	Lön.	Statsbidrag.	Lön.	Statsbidrag.
För lärare med mindre än 5 tjensteår.....	600	400	600	400
» » » 5—9 tjensteår.....	700	466:87	700	500
» » » 10 tjensteår och deröfver....	700	466:87	800	600

Statens kostnader för genomförandet af ifrågavarande förslag har motionären beräknat på följande sätt.

Enligt motionären meddelade uppgifter hade vid 1895 års slut den ordinarie lärarepersonalen vid rikets folkskolor uppgått till ett antal af 5,701 enligt följande fördelning:

med mindre än 5 tjensteår.....	1,221
» 5—9 tjensteår.....	1,015
» 10 stensteår och deröfver.....	3,465

Summa 5,701.

Då under innevarande år en ytterligare ökning vore att emotse (hela folkskolelärarepersonalen — inberäknadt extra ordinarierna — hade under de senare åren ökats med 130 à 140 om året), hade i följande beräkning de två sistnämnda kategorierna utjemnats till resp. 1,100 och 3,550.

Under denna förutsättning skulle statens kostnader utöfver de nuvarande blifva:

a) för ett andra ålderstillägg, som skulle utgå helt och hållet af statsmedel:

3,550 lärare à 100 kronor 355,000 kronor

b) för statens öfvertagande af hela det nuvarande ålderstillägget:

4,650 lärare à 33,33 kronor..... 155,000 »

Summa 510,000 kronor.

Slutligen framhåller motionären att med lörens höjande till 800 kronor skulle enligt nu gällande pensionsreglemente följa, att lägsta delaktighetsbeloppet i folkskolelärares pensionsinrättning blefve höjdt från 700 till 800 kronor samt i följd deraf lägsta beloppet af hel pension för folkskolelärare från 525 till 600 kronor och lägsta enkepensionen från 140 till 160 kronor.

En sådan förhöjning af pensionsdelaktigheten anser motionären ganska säkert kunna genomföras, utan att härför behöfde ifrågasättas någon ökning i statsbidraget.

Under senaste 10-årsperiod hade nemligen kapitalbehållningen i folkskolelärares pensionsinrättning nära fördubblats och i enke- och pupillkassan nära tredubblats, oaktadt pensionärernas antal under tiden högst väsentligt stigit; och hvad särskildt anginge enke- och pupillkassan, hade en utredning af dennas ställning gifvit vid handen, att hon redan för några år sedan haft ett öfverskott på omkring en million kronor, beroende derpå att antalet årligen nytillkommande pensionärer i verkligheten uppgått till endast omkring hälften af det vid kassans upprättande beräknade antalet. Härtill komme, att i såväl pensionsinrättningen som i enke- och pupillkassan högre pensionsafgifter måste erläggas af delegarne vid höjning af delaktighetsbeloppet, hvarjemte i den förstnämnda retroaktiva afgifter uttoges i det fall, att pension utginge efter högre belopp än det, efter hvilket afgifter erlagts.

I sammanhang med ofvan omförmälda motion har utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *J. G. O. Högstedt* från Helsingborg väckt motion (n:o 65), deri föreslagits, att Riksdagen ville besluta tillerkänna ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka företedde intyg om 10 års oförvitlig tjenstgöring, ett andra ålderstillägg af 100 kronor, samt att därför erforderligt belopp måtte ur statsmedel utgå och på ordinarie stat från och med år 1897 uppföras.

Beträffande hvad motionären anför till stöd för detta sitt förslag tillåter sig utskottet hänvisa till sjelfva motionen.

Hvad angår förslaget om ett andra ålderstillägg för ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor vill utskottet icke förneka, att de nu bestämda aflöningsförmånerna i särskilda fall kunna visa sig väl knappa; men anser dock icke, att för hela denna personal en löneförhöjning är af omständigheterna påkallad. Sålunda kan utskottet icke finna annat, än att för lärarinnorna aflöningen redan nu i allmänhet är tillräcklig och att sålunda för dem ett andra ålderstillägg icke bör ifrågakomma. Vidare har utskottet

velat påpeka, att ett ej obetydligt antal folkskolelärare jeunte denna tjänst bestrida befattningar, hvarigenom de bereda sig en biförtjänst till sådant belopp, att vederbörande församlingar icke kunna känna sig uppförade att bidraga till ett andra ålderstillägg. I anledning häraf haller utskottet före att, derest ett andra ålderstillägg skulle införas, denna förmån icke borde tillkomma samtliga ordinarie lärare utan i hvarje särskildt fall göras beroende af förhandenvarande omständigheter. Motionärerna hafva föreslagit, att det andra ålderstillägget skulle kunna inträda efter 10 års tjänstgöring. Enligt utskottets mening torde det dock knappast vara behöfligt, att redan 5 år, efter det vederbörande lärare kommit i åtnjutande af det första ålderstillägget, ny förhöjning af lönen honom beviljas, utan synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke härmed må anstå ytterligare en tid af 5 år eller således till uppnådda 15 tjänsteår. Hvad vidkommer förslaget att det andra ålderstillägget skulle utgå helt och hållet af statsmedel, har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka att, beträffande fördelningen mellan stat och kommun af kostnaderna för folkskolelärares aflöning, andra bestämmelser skulle gälla för en del af den kontanta lönen än de, som för öfriga delar af samma lön äro stadgade. Särskildt synes det vara angeläget, att till nu ifrågavarande ålderstillägg bidrag lemnas af vederbörande kommun, då derigenom säkerhet torde vinnas, att denna löneförhöjning, i enlighet med hvad utskottet ofvan förordat, kommer endast de lärare till godo, hvilka verkligen äro i behof och förtjente deraf.

Af hvad sålunda blifvit anfördt framgår, att utskottet endast med väsentliga begränsningar kan biträda förslaget om ett andra ålderstillägg för folkskolelärare; och då beträffande de förhållanden, som för bedömande af denna fråga äro af betydelse, närmare utredning synes erfordras ej mindre i de afseenden, som ofvan af utskottet blifvit antydda, än äfven angående den inverkan, som införandet af en sådan löneförhöjning kan komma att utöfva på folkskolelärares pensionsinrättningar, samt det ökade anslag, som deraf påkallas, har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka, att Riksdagen nu beviljar det nya ålderstillägget, som satts i fråga. Med afseende å det behof, som i särskilda fall förefinnes för en förbättring af de ordinarie folkskolelärares aflöning, anser utskottet emellertid, att Riksdagen bör hos Kongl. Maj:t göra framställning om en utredning i omförmälda ämne.

Det i senare delen af herr Hammarlunds motion väckta förslag, att det nu utgående ålderstillägget skulle helt och hållet bestridas af statsmedel, anser utskottet, i enlighet med den uppfattning utskottet med afseende å enahanda förslag rörande det ifrågasatta andra ålderstillägget ofvan uttalat, icke böra af Riksdagen bifallas.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att Riksdagen, i anledning af hvad i förevarande af herr Hammarlund och herr Högstedt väckta motioner föreslagits i fråga om beredande af ett andra ålderstillägg åt ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning, om och under hvilka vilkor ordinarie lärare vid folkskola må, utöfver nu bestämda löneförmåner, erhålla ett andra ålderstillägg, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill omständigheterna kunna föranleda;

b) att hvad i herr Hammarlunds omförmälda motion föreslagits rörande det nu utgående ålderstillägget för ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor ej må vinna Riksdagens bifall.

3:o.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 114) har herr C. G. Grundell föreslagit, att Riksdagen behagade besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta upprätta och för Riksdagen framlägga förslag till ändrade bestämmelser angående aflöning åt de biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor samt lärare och lärarinnor vid småskolor, hvilka fullgjort nu gällande vilkor för erhållande af statsbidrag med 200 kronor; och detta i syfte att för åtnjutande af statsbidrag med två tredjedelar af den konstanta årliga lönen måtte stadgas:

a) att berörda lön ej finge understiga 300 kronor;

b) att ofvan anförda lärare och lärarinnor skulle förses med nödig bostad jemte vedbrand eller skäligen ersättning derför; samt

c) att nämnda lärare och lärarinnor efter 10 års oförvitlig tjänstgöring skulle tillerkännas ett ålderstillägg af 50 kronor, hvarå statsbidrag finge åtnjutas med två tredjedelar.

Sedan i § 1 af kongl. kungörelsen den 20 januari 1882 stadgats angående de aflöningsförmåner, som böra tillkomma ordinarie lärare och lärarinna, som efter undergången godkänd afgangsexamen från seminarium blifvit vid folkskola anställd i föreskrifven ordning, meddelas i § 2 af samma kungörelse följande bestämmelser:

Ang. aflöning för biträdande lärare vid folkskolor m. m.

»För öfriga lärare eller lärarinnor, som äro anställda vid skolor, upprättade af hela skoldistriktet, eger kyrkostämman, der icke annorlunda är eller kan varda föreskrifvet, att besluta om erforderliga löneförmåner, men för lärare eller lärarinnor, anställda vid småskolor eller mindre folkskolor, som upprättats af en del af distriktet, bestämmas genom aftal mellan husfäderna inom det område, för hvilket skolan är afsedd, och i samråd med skolrådets ordförande en tillräcklig, i penningar eller lefnadsmedel utgående aflöning äfvensom husrum, der så nödigt är.»

Gällande stadganden angående lönetillskott af allmänna medel för de lärare och lärarinnor, som i förevarande motion afses, återfinnas i kongl. kungörelserna den 5 juni 1885 och den 13 juli 1887; och får utskottet härifrån meddela följande bestämmelser:

Såsom bidrag till aflöning af lärare eller lärarinna vid småskola, hvilken motsvarar sådan skolas ändamål att meddela förberedande undervisning för folkskolan, lärare eller lärarinna vid mindre folkskola samt biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola, må skoldistriktet, under vilkor, bland annat, att sådan lärare eller lärarinna i årlig lön uppbär minst 200 kronor, af statsmedel åtnjuta årligen 133 kronor 33 öre. Ökar skoldistriktet årslönen för sådan lärare eller lärarinna, som ofvan nämnts, till 250 kronor, utgår statsbidraget med 166 kronor 67 öre; och om årslönen höjes till 300 kronor, kan äfven statsbidraget komma att ökas till 200 kronor.

De undersökningar rörande ifrågavarande lärares och lärarinnors aflöning, som af motionären verkstälts och beträffande hvilka utskottet får hänvisa till såväl sjelfva motionen som en af motionären utarbetad bilaga dertill, synas gifva vid handen, att i sjelfva verket det öfvervägande flertalet af bemälda lärare och lärarinnor redan nu har en årlig aflöning, som ej understiger 300 kronor. Denna lön vore också — yttrar motionären — den minsta, som skäligen borde gifvas. Fördelad på årets 365 dagar, utgjorde den 82 öre om dagen, och för detta belopp skulle anskaffas föda, kläder, skodon, böcker m. m. Dertill komme att dessa lärare och lärarinnor, när de af sjukdom blefve urståndsatta att fullgöra sin tjänst, icke vore berättigade till bidrag i och för vikaries aflöning, samt att, när de vid framskriden ålder lemnade sina befattningar, från ålderdomsunderstödsanstalten till dem utginge en pension af högst 150 kronor. Då nu med stöd af gällande författningar församlingar kunde till 200 och 250 kronor begränsa lönen för de lärare och lärarinnor, hvilka i småskolan hade sig ålagdt det dryga och ansvarsfulla arbetet att lägga den grund, hvarpå hela folkbildningen hvilade, så blefve följderna af dessa ogynsamma förhållanden, att lärarinnan och hennes arbete i skolan lede deraf. Många

af lärarinnorna, hvilka, oaktadt de med uppoffring af tid och penningar måst samvetsgrant utbilda sig för sitt kall, lönedes sämre än den kroppsarbetande qvinnan, sökte den ena platsen efter den andra för att få sina vilkor förbättrade. Den härigenom uppstående rörligheten bland småskolans lärarepersonal vore i högsta mätto menlig för skolan.

Om lönerna för ifrågavarande lärare och lärarinnor höjdes till 300 kronor, skulle, enligt motionärens beräkningar för den lärarekår, som tjänstgjorde under år 1894, statens utgifter ökas med 52,853 kronor 22 öre, hvilken summa finge anses ringa i förhållande till det stora och behjertansvärda ändamålet. Ej heller borde uppoffringen för de skoldistrikt, der lönen understege 300 kronor, förekomma afskräckande. I det vida öfvervägande antalet af dessa uppginge lönen till 250 kronor. En höjning till 300 kronor, skulle, i följd af det genom kongl. kungörelsen den 13 juli 1887 ökade statsbidraget, förorsaka distriktet ett tillskott af allenast 16 kronor 67 öre för hvarje lärare och lärarinna.

Äfven denna lön kunde i de flesta fall endast räcka till bestridande af de nödvändigaste lefnadskostnader, men ej bereda tillgång till någon besparing för ålderdomens dagar, ett förhållande, som blefve särskildt tryckande för de lärare och lärarinnor, hvilka i följd af sjukdom nödgats lemna sina tjänster och måste åtnöjas med en betydligt afkortad pension. Då ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor efter 5 års oförvitlig tjänstgöring vore berättigade till löneförhöjning af 100 kronor, borde det ej synas oskäligt, om åt lärare och lärarinnor vid småskolor m. fl. kunde efter 10 års oförvitlig tjänstgöring beviljas ett ålderstillägg af 50 kronor, som med två tredjedelar bekostades af staten och med en tredjedel af skoldistriktet.

Bland löneförmåner, som tillkomme vid folkskolor anställda lärare och lärarinnor, vore husrum och vedbrand eller ersättning derför icke de minst betydelsefulla. Till åtnjutande af nämnda förmåner vore de i motionen åsyftade lärare och lärarinnor icke enligt lag berättigade. På församlingarnas godvilja allena hade det hittills berott, om dessa förmåner blifvit dem förunnade. Men en lön af 300 kronor kunde ej räcka till äfven för anskaffning af tjenlig bostad och nödigt bränsle. Saknaden af egen bostad måste emellertid öfva ett hämmande och nedtryckande inflytande och i sin mån vålla, att frukten af det ansträngande arbetet ej blefve sådan, som den eljest kunnat blifva. Der, i följd af särskilda förhållanden, ej lämpligen i skolhuset kunde beredas bostad, borde i stället utgå ersättning för bostad och vedbrand med minst 50 kronor årligen, hvilket utgjorde samma belopp, som i ersättning för ifrågavarande naturaförmåner, enligt kongl. kungörelsen den 1 juni 1894, skulle utgå till vikarie för

ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som af sjukdom urståndsattes att fullgöra sin tjenst.

Hvad motionären sålunda och i öfrigt anfört till stöd för sitt ifrågasvarande förslag har synts utskottet ådagalägga önskvärdheten af en reglering och förbättring af lönevilkoren för ofvannämnda, i förhållande till det dem åliggande mödosamma arbetet, synnerligen lågt aflönade lärare och lärarinnor. På grund häraf och för befordrande af detta syfte får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med anledning af herr Grundells ifrågasvarande motion, må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning, om och på hvilka vilkor aflöningen för de i motionen omförmälda lärare och lärarinnor må kunna regleras, och dervid taga i öfvervägande, huruvida deras lönevilkor må så bestämmas, att den kontanta lönen för dem ej understiger 300 kronor, att de förses med tjenlig bostad och nödigt bränsle eller skälig ersättning dertill, samt att de berättigas att efter 10 års oförvitlig tjenstgöring erhålla ett ålderstillägg af 50 kronor; äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill berörda utredning må föranleda.

Stockholm den 28 april 1896.

På det sammansatta utskottets vägnar:

GOTTFRID BILLING.

Reservationer:

vid punkten 1:o:

af herrar *M. G. Bruzelius, S. G. von Friesen, N. Petersson, A. Göransson, O. W. Redelius* och *O. A. Ericsson*;

vid punkten 2:o:

af herrar *N. Petersson* och *A. Göransson*;

af herr *O. Jonsson*, beträffande motiveringen, samt

af herr *S. G. von Friesen*, likaledes angående motiveringen;

vid punkten 3:o:

af herr *N. Petersson*.

Herr *O. Jonsson* har begärt få antecknadt, att han icke inom utskottet deltagit i behandlingen af det under 1:o upptagna ärendet.
